הא גדילים תעשה לך. וקא דמי לאו דלא תלבש שעטנז: אמר רב אחא בריה דרב איקא. מדקתני או ששיירו שתי שערות לא עשה (ב) כלוס זאת אומרת דרובו חשוב ככולו מדאורייתא דמדכתב הכא וגילח את ראשו ביום השביעי ולא מיצטריך ליה [ג] למיכתב ביום השביעי יגלחנו [ד]לומר דלא חשיב גילוח עד דאיכא כולו שיער מגולח מכלל מדאיצטריך ליה קרא לאשמועינן דליגלח כולו דאי לאו האי קרא הוה אמינא דברובו סגי ליה דרובו ככולו דאורייתא: **האי.** ביום השביעי יגלחנו בנזיר טמא הוא דכתיב אבל בנזיר טהור לא כתיב אלא וגילח את [ה] שער ראשו מזו דלא משמע ליה הכי: **מחכו עלה במערבא.** אהא אתקפתא דר' יוסי בר' חנינא: [ו] (ו) **דמכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף.** [ז]מדכתיב ביה תער אי לרבי כדאית ליה ולא"ק כדאית ליה וכדלעיל(ח) וה"ה נמי דליתי מזיר טהור מנזיר טמא מה מזיר טמא [ט]כו' והכא הוא דגלי רחמנא כולו הא בעלמא רובו ככולו וכדרב אחא בריה דרב איקא. ומ"ת ליגמר מיניה הא לא אפשר משום דהוו להו מזיר ומלורע שני כתובין כאחד: **ולמה ראשו וחזר וגילחן.** נמי לאותן ב' שערות: **מהו.** מי אמרינן כיון דמעיקרא כי שייר אותן שתי שערות לא עשה ולא כלום השתא נמי כיון דהדר ולמה לא עשה ולא כלום (ד) דכמאן דמגלח שתי שערות [י]מעיקרן דמי ומעכבי או דלמא כיון דהשתא קא מיגלח להו להאי דהדר למה לא חיישינן ולא מעכבי: **גילח שערה** (כ) **קמיבעיא ליה לרבא.** פשיטא דכיון דגילח את כל ראשו לבר מהנך ב' שערות דכי הדר גילח אחת מהן ונשרה חבירתה שפיר [י] דקאזיל ומיגלח כי אורחיה כמאן דאזיל ומגלח [כ]שערו ולההיא דנשרה מאי הוה ליה למיעבד: **אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת קמבעיא ליה.** מי אמרינן כיון דכל שערו גילח חוץ משער אחת שפיר דמי דהא לא שייר שתי שערות בלא גילוח או דלמא כיון דמעיקרא שייר לו שתי שערות לאו כלום עבד וכי חזר וגילח אחת לאחר נשירתה דחבירתה נמי לאו כלום עבד דכיון דלא הוי השתא בראשו אלא שערה אחת לא איקרי גילוח וכנשרו שניהם דמי דכי היכי דאם גילח ושייר שערה אחת שפיר גילח דשערה כנטולה דמי הכי נמי כי נשרה אחת משעת נשירותה הויא חבירתה כנטולה וכי חזר וגילחה לאו כלום עבד דכנטולה דמיא: **א"ל.** אי אמרת גילוח אין כאן (ו) דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן ד]: **[הכי קאמינא [אף על פי] ששיער אין כאן מלוח גילוח אין כאן.** ומיהו בדיעבד שפיר דמי: **מתני' נזיר חופף ומפספס.** חופף כמו חופף עליו כל היום (דבריס לג) לשון מגרד ובלע"ז פרי"ר: **מפספס.** שמפריד שערותיו זו מזו. אבל לא (ט) במסרק: **גמ' אתאן.** לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור: **להשיר נימין המדולדלים.** מן הראש אבל עדיין לא נעקרו לגמרי וכיון דמתכוין להשיר כי סורק במסרק הוה ליה דבר שמתכוין ואסור: **אי אמרת מפני המשרת אגן כלל כלל לא.** דמשמע לא יחוף בשום אדמה גזירה שאינה משרת מפני המשרת מקרא

אמר מר וכו' **או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום וכו' ואת אומרת דרובו ככולו דאורייתא.** מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו דלא איצטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מצוה שלימה שלא שיירה כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס [ה]דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר[1] סוף פרק המקניע (שבת דף לד:) דמלא פי הזוג מיחייב דמשמע[2] פורתא: **מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא האי בנזיר טמא כתיב.** [לכתיב ביום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו ובריית משתמעא אף בנזיר טהור שיהא שתי שערות מעכבות: **מחכו** עלה **במערבא.** כפ' קמא דסנהדרין (דף יז:) אמר מחכו עלה במערבא[3] ו] היינו ר' יוסי בר' חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו: **מכדי** נזיר טמא [דבתער מנלן] מנזיר טהור יליף (דבתער) וליתי נזיר טהור וליף מנזיר טמא דשתי שערות מעכבות: **נזיר** שגילח ושייר ב' שערות. ובאותה שעה לא [ז]גילח יפה ואח"כ המתין לגלח שתי שערות עד אשר [למחו שער] ראשו וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואיל] וכשגילחן ראשו מלא שער: **נזיר** שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה מהו מי אמרינן כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל: **אמר** [ליה] **רב אחא מדפתי לרבינא** גילח שערה[3] **מבעיא ליה לרבא.** בתמיה כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבא[4] לגלח הוי שיעור גילוח: **אימא** נשרה אחת וגלח אחת. כשבא[5] לגלח ח] שיער ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיער [אין כאן מ] ח"ל] גילוח אין כאן שיער אין כאן ט]: **אי** שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששיער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דבתגלחת ראשונה שייר ב' שערות ובתגלחת זאת לא היה רק שער א': מתני' **נזיר** חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שיחוף ראשו בגתר ובאדמה אף כי פעמים שמשיר שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון: ומפספס. שמבדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר: **אבל לא** סורק. בגמ' משמע[6] דאסיר סורק מתכוין להסיר השער[7]: **ר"י אומר לא יחוף.** כדאמר בגמ': **[כל** הסורק] להסיר נימין המדולדלות. שאינן ממודכות יפה ונוחין להנתק: **[מפני** שהיא] משרת תנן. לא יחוף (י) אותו באדמה[8] מין שמשרת דוקא: או דלמא מפני המשרת. דכל אדמה גזרינן אטו אותה דמשרת: **נזיר** שהיה שותה יין **כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה.** שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותה חייב על כל אחת ואחת וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיל: אמר

[1]א**הא גדילים תעשה לך מהם: אמר מר וכולם שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום אמר רב אחא בריה דרב איקא זאת אומרת** א] [2]ב)**רובו ככולו מדאורייתא ממאי מדגלי רחמנא גבי נזיר** [1]**ביום השביעי יגלחנו הכא הוא דעד דאיכא כולו** [3]**ה"א בעלמא רובו ככולו מתקיף לה ר' יוסי ברבי חנינא האי בנזיר טמא כתיב** [3]**מחכו עלה במערבא** [3]**מכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא מה טמא כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד בעי אביי** [2]**נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגילחן מהו מי מעכבי או לא** [3]**בעי רבא נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת מהו א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא** [3]**גילח שערה שערה קא מיבעי ליה לרבא אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת מהו א"ל** (ח) **גילוח אין כאן אי שער אין כאן גילוח יש כאן ה"ק אע"פ ששער אין כאן** [4]**מצות גילוח אין כאן: מתני'** [7]**ה"נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק: גמ'** חופף ומפספס מני ר"ש היא [6]**דאמר** [1]**דבר שאין מתכוין מותר** [2] אבל לא סורק אתאן לרבנן רישא ר"ש וסיפא רבנן אמר רבה כולה ר"ש היא כל הסורק להסיר נימין מדולדלות מתכוין: **מתני'** [7]**רבי ישמעאל** אומר [1]**לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער: גמ' איבעיא להו מפני המשרת תנן** או דלמא מפני המשרת תנן למאי נפקא מינה כגון דאיכא אדמה דלא מתרא אי אמרת [6]**מפני שהיא משרת תנן היכא דידעינן דלא מתרא שפיר אלא אי אמרת מפני המשרת כלל כלל לא תיקו: מתני'** [5]**נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת** [3]**היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת:**

גמ'

הוא (שם). **אלא אימא נשרה אחת.** שכשבא לגלח אין כאן שיעור גילוח (שם). **נזיר חופף.** שערו בגתר ומול (שבת נ:) מחליק שערו (שם פא:) לשון שפשוף (מגילה כו.). **ומפספס.** מנפץ שערו, לכיון דאינו מתכוין מותר (שבת נ:). **אבל לא סורק.** במסרק דולמי משיר שער ומולה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות, אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר (שם פא:). **אינו חייב אלא אחת כו' חייב על כל אחת ואחת.** כל הני חייב במלקות קא מייתי (קדושין עז:).

מ) הוריות ג: חולין יט. ע. נדה כט., ב) סנהדרין יז: וש"נ, ג) ב"ק קה., ד) שבת נ: פא:, ה) [שם מא: וש"נ], ו) ביצה לה., ז) מכות כא. קדושין עז: חולין פב:, ח) [לט סוע"ב], ט) ל"ל בתמה אומו,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה (גילוח אין כאן שער אין כאן). תא"מ וא"ב בפרק הגחל קמא דף קה גרים שער אין כאן גילוח אין כאן: (ב) רש"י ד"ה אמר רב אחא וכו' עשה ולא כלוס: (ג) ד"ה מחכו הד"ל עם ד"ה דמכדי וכו' כתובין הבאין כאחד: (ד) ד"ה מהו וכו' ולא כלוס דלאו כמאן: (ה) ד"ה גילח שערה שערה וכו' ומגלח שערה שערה ולהסיה: (ו) ד"ה ל"ל אי אמרת גילוח אין כאן משמע דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן הא קאמרת שיער אין כאן הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' זאת אומרת רובו ככולו מדאורייתא. דבכל התורה כולה רובו ככולו זולת היכא דגלי רחמנא להקפיד על כולו ועי' הוריות דף ג ע"ב אמר ר' יוחנן מאה שיטבו וכו' ובחיבורי הוהיה גבר שם ול"ע ודו"ק: ב) שם אבל לא סורק אתאן לרבנן. נ"ב עי' ב"מ: ג] רש"י ד"ה דמכדי מזיר טמא וכו' עד סופו. נ"ב עי' ב"מ: ד] ד"ה אמר ליה וכו' כמי שיש שיער בכאן. נ"ב הא קאמרת אין שיער כאן כל"ל ב"מ: ה] תוס' ד"ה אמר מר וכו' דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן. נ"ב עי' ב"מ: ו] ד"ה מחכו עלה וכו' היינו ר' יוסי בר' חנינא. נ"ב עי' ב"מ: ז] ד"ה מזיר שגילח וכו' לא גילחן יפה כל"ל: ח] ד"ה אימא נשרה וכו' כשבא לגלח שיער ה"ג רש"י. תי' ב"מ: ט] בא"ד בסופו שיער אין כאן. נ"ב כאן מתמיל הדיבור ב"מ. ב"מ: י] בא"ד בסופו שיער אין כאן. נ"ב זהו דיבור אחד עם שלאחריו. ב"מ:

מוסף רש"י

וגילח אחת. מהשמיס שייר, ונשרה השניה מהו. הוי גילוח או לא (ב"ק קה.). **גילח שערה שערה.** שגילח כל השערות אחת אחת, קא מיבעי ליה. בתמיה, כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבשעה שבא לגלח הלי שיור הוה ליה שיעור גילוח וגילח אחת ואע"פ שנשרה שניה גילוח

סב א מיי' פ"ג מהל' מילת הלכה ו:
סג ב ג ד מיי' פ"ח מהל' מזירות הל' ז ועי"ש בכ"מ:
סד ה מיי' פ"ה מהל' מזירות הלכה יד:
סה ו מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע ל"ח סימן שלו סעיף ג:
סו ז ח מיי' פ"ה מהל' מזירות הלכה יד:
סז ט מיי' שם הלכה י סמג לאוין רמב:
סח י מיי' שם הלכה יג סמג שם:
סט כ מיי' שם הלכה טז ופ"ג מהל' אבל הל' ל:

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נְזִרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: במדבר ו ט

נוסחת הריב"ן

א) למיהדר ומכתב: ב) דהא אמר: ג) את כל שער: ד) דכתיב: ה) כלו: ו) מעיקרא: ז) שפיר דמי: ח) שערה שערה: ט) סורק:

גליון הש"ס

גמ' **הא** בעלמא רובו ככולו. עי' חולין דף יט ע"א ונדה דף כט ע"א: **שם** מכדי נזיר טמא דבתער מנלן. כדלקמן דף סא ע"א:

הגהות התוספות

1. ל"ל שיעורו אמר. 2. ל"ל דפאת משמע. 3. ל"ל שערה שערה. 4. ל"ל דבשעה שבא. 5. ל"ל דהשתא כשבא. 6. ל"ל מפרש. 7. ל"ל ניתון. 8. ל"ל בתותו מין אדמה.

לעזי רש"י

פרי"ר [פריי"ר]. שפשוף.

פי' הרא"ש

מדגלי רחמנא גבי נזי' ביום השביעי יגלחנו ולא איצטריך דכבר כתיב וגלח את ראשו אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת שלימה שלא יישיר כלום הא בעלמא רובו ככולו. האי בנזיר טמא כתיב האי יגלחנו דמשמע כולו ומתני' קתני אף בנזיר טהורו ב' שערות מעכבות: נזיר שגלח ושייר ב' שערות. ונמצא שלא קיים מצות גילוח דב' שערות מעכבות בו: צמח ראשו. אותן שערות חזרו וצמחו: וחזר וגלח אותן ב' שערות ששייר בגילוח הראשון מי אמרינן הרי גלח כל שערותיו באלו ב' התגלחות. או דלמא בפעם ראשונה לא גלח כיון דשייר ב' שערות והשתא נמי כיון דצמח שער ראשו לא מקרי גילוח מה שגלח ב' שערות: וגלח א' ונשרה א' מהו מי אמרינן כיון דלא גילח אלא א' לא קיים מצות גילוח. או דלמא כיון דבשעה שהתחיל לגלח היו לו ב' שערות קיים מצות גילוח: גלח שערה שערה מבעי' ליה. מלתא דפשיטא היא דקיים מצות גילוח כיון דבהתחלת התגלחת היה לו כדי גילוח: אלא אימא נשרה א' וגילח א' מהו דכשבא לגלח לא היה בו כדי שיעור גילוח: א"ל גילוח אין כאן שער אין כאן. אי שער אין כאן גילוח יש כאן. ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח דמשמע דבעינן תגלחת שלימה שלא שייר כלום. אמר מר וכו' אומרת דרובו ככולו דאורייתא. מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו דלא איצטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מצוה שלימה שלא שיירה כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס [ה]דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר[1] סוף פרק המקניע (שבת דף לד:) דמלא פי הזוג מיחייב דמשמע[2] פורתא: **מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא האי בנזיר טמא כתיב.** [לכתיב ביום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו ובריית משתמעא אף בנזיר טהור שיהא שתי שערות מעכבות: **מחכו** עלה **במערבא.** כפ' קמא דסנהדרין (דף יז:) אמר מחכו עלה במערבא[3] ו] היינו ר' יוסי בר' חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו: **מכדי** נזיר טמא [דבתער מנלן] מנזיר טהור יליף (דבתער) וליתי נזיר טהור וליף מנזיר טמא דשתי שערות מעכבות: **נזיר** שגילח ושייר ב' שערות. ובאותה שעה לא [ז]גילח יפה ואח"כ המתין לגלח שתי שערות עד אשר [למחו שער] ראשו וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואיל] וכשגילחן ראשו מלא שער: **נזיר** שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה מהו מי אמרינן כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל: **אמר** [ליה] **רב אחא מדפתי לרבינא** גילח שערה[3] **מבעיא ליה לרבא.** בתמיה כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבא[4] לגלח הוי שיעור גילוח: **אימא** נשרה אחת וגלח אחת. כשבא[5] לגלח ח] שיער ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיער [אין כאן מ] ח"ל] גילוח אין כאן שיער אין כאן ט]: **אי** שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששיער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דבתגלחת ראשונה שייר ב' שערות ובתגלחת זאת לא היה רק שער א': מתני' **נזיר** חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שיחוף ראשו בגתר ובאדמה אף כי פעמים שמשיר שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון: ומפספס. שמבדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר: **אבל לא** סורק. בגמ' משמע[6] דאסיר סורק מתכוין להסיר השער[7]: **ר"י אומר לא יחוף.** כדאמר בגמ': **[כל** הסורק] להסיר נימין המדולדלות. שאינן ממודכות יפה ונוחין להנתק: **[מפני** שהיא] משרת תנן. לא יחוף (י) אותו באדמה[8] מין שמשרת דוקא: או דלמא מפני המשרת. דכל אדמה גזרינן אטו אותה דמשרת: **נזיר** שהיה שותה יין **כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה.** שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותה חייב על כל אחת ואחת וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיל: אמר

אמר רבה בר רב כהנא[1] מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר **לא יבא. גבי נזיר כתיבי הני קרא'י להזהירו על** הטומאה להזהירו על הביאה כדמפרש בסמוך בשאם נכנס לאהל המת אם [התרו] בו משום לא יטמא ומשום לא יבא לוקה שתים ושתיים[2] היו בבת אחת אבל טומאה לא משכחת לה שיתחייב שתים אם[3] התרו בו אל תטמא[4] וכסמוך מייתי מתני' לאותובי: **דאמר** רב הונא נזיר שעומד בבית הקברות והושיטו לו מתו. דעל ד] הקברות הוא מוזהר כב"ג[5] או מת אחר ונגע בו חייב ואמאי הא מיטמא וקיימא ש"מ אפילו טומאה וטומאה: **איתיביה אביי** ה] נזיר שהיה מת מונח לו על כתיפיו וכו' יכול יהא חייב ת"ל להחלו. ו] נספרי' כתוב ת"ל לא יחלל וי"א דהא לא כתב[6] גבי אזהרת טומאה דלהחלו אתא לדרשא[7] ולהחלו בכהן כתיב ומדמי נזיר לכ"ג דלקמן פרק כהן גדול (דף מח.) למידין מהדדי ג) לג"ש[8] מאמו אמו: **א"ל.** רב יוסף ותקשה לך מתניתין דתנן היה מטמא כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת אע"ג דמחולל ועומד: **אלא** קשיא. אלא ע"כ סמי לך ברייתא מקמי מתני': **לא** קשיא. אבי בא לתרץ מתני' וברייתא כאן שהוא[9] מחובר למת [והתרו בו] ז] ומושיטים לו מת אחר לא מיחייב דה"ל [מחולל] ועומד: כאן אלא בחבורים. שפירש כבר מהמת והושיטו לו מת אחר[10] שפירש מן הראשון ואמרו לו אל תטמא אין כאן[11] מחולל ועומד ח] ותוספת[12] אף בו ביום בשעה[13] שנוגע במת הנוגע [בו] יטמא שבעת ימים כדרשינן בפרק אין מעמידין הטמא יטמא שבעה ודיקרב ט] מיסאב[14] ואחרי שפירש תוספת טומאה: **וטומאה** בחבורין דאורייתא. כלומר וכי יהיה הנוגע טמא משום דיקרב בדיקרב דלמר כ' יוסי [לא] אמרו טומאה בחבורין. פירוש דיקרב בדיקרב אלא לענין תרומה וקדשים בזה אמרינן טומאה[15] שיהיה כנוגע[16] במת לטמא תרומה וקדשים אבל לגזיר לסתור ולהביא קרבן טומאה וכן לענין להמנע מעשות פסח לא העמידו דבריהן ואי דאורייתא מאי שנא: **בחבורי אדם באדם.** פי' ר"י שהשלישי הנוגע ב]בנוגע במת דהוא ודאי מדרבנן טמא שבעה דכי אמר דיקרב בדיקרב דאורייתא דוקא בנוגע במת ובפ' אין מעמידין (גז"ש) אמר העיד יוסף בן יועזר דיקרב בדיקרב מסאב ופריך דאורייתא הוא כל אשר יגע בו הטמא יטמא ומסיק דאורייתא בחבורין טמא שבעה שלא בחבורין טומאת ערב ואתו אינהו וגזור אף שלא בחבורין טמא שבעה ואתא יוסף בן יועזר ושרא ולפירוש ר"י [נפרש] דאורייתא בחבורין היינו ל] נגע בנוגע במת[17] אבל רש"י פירש התם ואתו אינהו וגזרו שלא בחבורין אף אם פירש לגמרי: **מאי שנא טומאה וטומאה דלא דהא מיטמא וקאי.** ואין כאן תוספת ב] [טומאה][18] קרינא ביה טומאה[19] הא מיטמא וקאי ודומיא[20] דטומאה וטומאה דלא לקי כגון מת על כתיפו והושיטו לו מת אחר קודם שפירש מן הראשון טומאה [וביאה] נמי היכא דמת על כתיפו והלך לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ומשום לא יטמא הא מיטמא וקאי ואמאי לקי על הביאה ואי בנוגע במת ופירש ונכנס לאהל המת הא אפילו טומאה וטומאה לוקה שתים שהרי אין כאן מחולל ועומד: [**כאן בבית**]. נכנס בבית שבתוכו מת ולא נטמא קודש לכן אז לקי שתים על לא יטמא ועל לא יבא שבביאה אל הבית בלו שתים עליו: **כאן** בשדה. כלומר כל טומאה וטומאה בלא אהל לא משכחת שיתחייב שתים בבת אחת שהרי אם נגע בב' מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא דהתראה דלאו דטומאה דיליה[21] היא ואם היה טעון מת על כתיפו והתרו בו על הטומאה והושיטו לו מת אחר מחולל ועומד הוא ואין כאן תוספת טומאה מן השני. מהר"ם ופ"ה קשה להבין:

בבית

גמ' איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב [1]לא יטמא כשהוא אומר [2]לא יבא [א]להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר האלהים אמר רב הונא [3]אפילו טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאים אלא לאו ש"מ אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה איתיביה אביי [ב]כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל [א] [3]ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד א"ל ותיקשי לך מתני' דתנן היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ואמאי הא מיטמא וקאים אלא קשיא אהדדי לא קשיא [3]כאן בחיבורין [ג]כאן שלא בחיבורין וטומאה בחיבורין דאורייתא [ד] הא אמר רב יצחק בר יוסף א"ר ינאי [ד]לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא ואי אמרת דאורייתא מאי שנא [ה]כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת אבל טומאה וטומאה לא דהא מיטמא וקאים טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי אמר רבי יוחנן כאן בבית כאן בשדה

בבית

הוא דאינו חייב אלא אחת דכטומאה אחת דמי הואיל ולא נסתלק מטומאה לאשונה: (ג) **וטומאה חיבורין.** מי הוא לה לדאורייתא כחדא טומאה משום דהוי מחובר עדיין במת ראשון קאמרת לה דכי הדר נגע במת זה הוא לה לכולה חדא טומאה מדאורייתא: **והא אמר רב יצחק בר יוסף לא אמרו טומאה בחיבורין.** אם אדם נוגע ידו במת ואוחז בו וידו אחרת נתונה ביד חבירו לא אמרת שיהא גם אותו חבירו כמי שהוא מחובר ונוגע בטומאה זו אלא לענין קדשים ותרומה שאינו יכול לאכול בהן עד שבעה אבל לענין גזיר לסתור נזירותו ולהביא קרבן על הטומאה ולעושה פסח אלא לעשותו בשביל שהוא טמא לא (ג) אמרינן שתהא טומאה בחיבורין: **ואי אמרת דמדאורייתא.** הוי חשוב טומאת חיבורין כטומאה אריכתא: **מאי שנא.** נזיר ועושה פסח מקדשים ותרומה: ה"ג **כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת.** כלומר מי דמי ההוא בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת והוא בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאת חיבורין לענין נזיר ועושה פסח ב] אבל הכא טומאת חיבורי [אדם] במת הוא ומשום הכי הוא לה טומאת חיבור חשיבא כחדא ואינו חייב אלא אחת ג] דהא מיטמא וקאי ואמר מר שמי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל והוקשו נזיר וכהנים כאחת לענין הפרשת טומאה: **טומאה וביאה נמי הא מיטמא ליה.** קודם שנאהל באהל ואמאי מיחייב ואי נמי מכיון דנכנס באהל שהמת שם הוה ליה טמא וכי הדר נגע אמאי חייב: **כאן בבית כאן בשדה.** כי אמרינן אין דחייב על הביאה ועל הטומאה כגון דנכנס בבית שהמת לתוכו דטומאה וביאה בהדי הדדי אתיין ואידך דאמרן יצא זה שמחולל ועומד כגון שנגע במת שבשדה והדר נכנס באהל שמת תחתיו דפטור לפי שכבר הוא מחולל ועומד:

בבית

מקרא מלא דבר הכתוב. בנזיר לא יטמא להם במותם להזהירו על הטומאה וכשחזר ואמר כל ימי הזירו לה' על כל א] נפשות מת לא יבא חזר והזהירו על ביאת אהל שבו מת לומר לך שאם ניטמא במת וחזר ונכנס באהל שם בו מת חייב שתים: **אבל טומאה וטומאה.** אבל אם נטמא במת וחזר ונגע במת אחר בעוד שהוא נוגע במת ראשון אע"פ שהתרו בו אינו חייב אלא אחת דהא מיטמא וקאי: **דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר.** כלומר או מתו או מת אחר. והאי דקאמר מתו לאו דוקא שהוא אינו מותר ליטמא בשום קרוב שלו לא באביו ולא באמו: **חייב.** מלקות אף על טומאות שניהן: **איתיביה אביי לכהן שהיה לו מת מונח על כתיפו כו' יכול יהא חייב ת"ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל.** והש"ה לכהן הדיוט ונזיר נמי: **שאינו מחולל.** שעדיין לא נטמא בו דיבר הכתוב לא יטמא ואם נטמא לוקה יצא זה שנוגע במת אחר שכבר הוא מחולל באותו מת שמונח על כתיפו. וש"מ דאילו בטומאה וטומאה אינו חייב וקשיא לרב יוסף דאחד נזיר ואחד כהן הדיוט ואחד כהן גדול כולן הוקשו לענין טומאה שלא ליטמא במת: **א"ל ותיקשי לך מתניתין.** אברייתא דהא תנן דאפילו בטומאה וטומאה חייב על כל אחת ואחת: **שלא בחיבורין.** דנגע במת זה והלך ונטמא במת אחר ודכוותה נמי במתני' דמיחייב על כל אחת ואחת כגון שנטמא בזה והלך ונגע במת אחר וכי תניא הכא דאינו חייב אלא אחת בטומאת חיבורין שבעוד שמונח לו מת על כתיפו נגע במת אחר וכדתני לה בהדיא דהכא

ג) נ"א מזיר. ד) [ע' תוס' שבועות יז. ד"ה מזיר], ה) ל"ל בג"ש.

גליון הש"ם

גמ' כאן שלא בחיבורין. ע' מה ד' מז ע"א תד"ה ולגמא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא יחלל ממקק וג"כ להחלו (וכמ"ש התוס'):

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] רש"י ד"ה מקרא מלא וכו' על כל נפשות. מי' נפשות נמתק וג"כ נפש. מ"מ: ב] ד"ה ה"ג כאן בחיבורי אדם וכו' אבל הכא טומאת חיבורי אדם במת. נ"כ עי' מ"מ: ג] **באו"ד** ואינו חייב אלא אחת. כאן הס"ד: ד] תוס' ד"ה דאמר רב הונא וכו' דעל הקבורות. מי' הקבורות נמתק וג"כ הקרובים. מ"מ: ה] ד"ה מיתיביה אביי מזיר. מי' מזיר נמתק וג"כ כהן. מ"מ: ו] **באו"ד** בספרים כתוב מ"ל לא יחלל וי"מ. נמתק וי"מ וג"כ וזה אינו: ז] ד"ה לא קשיא וכו' מחובר למת והתרו בו ומושיטים. מי' והתרו בו הוי"ו של ומושיטים נמתק וג"כ ואח. מ"מ: ח] **באו"ד** אין כאן מחולל ועומד ותוספת. מי' ותוספת נמתק וג"כ אלא תוספת טומאה אף בו ביום שבשעה כל"ל: ט] **באו"ד** בסופו ודיקרב מסאב ואחרי שפירש טומאת ערב כל"ל: י] ד"ה וטומאה בחיבורין דאורייתא כלומר וכי בעלמא שאם נוגע בטומאת חיבורין הוא לה לכולה חדא טומאה מדאורייתא: **והא אמר רב יצחק בר יוסף לא אמרו טומאה בחיבורין.** אם אדם נוגע ידו במת ואוחז בו וידו אחרת נתונה ביד חבירו לא אמרת שיהא גם אותו חבירו כמי שהוא מחובר ונוגע בטומאה זו אלא לענין קדשים ותרומה שאינו יכול לאכול בהן עד שבעה אבל לענין גזיר לסתור נזירותו ולהביא קרבן על הטומאה ולעושה פסח אלא לעשותו בשביל שהוא טמא לא (ג) אמרינן שתהא טומאה בחיבורין: **ואי אמרת דמדאורייתא.** הוי חשוב טומאת חיבורין כטומאה אריכתא: **מאי שנא.** נזיר ועושה פסח מקדשים ותרומה: ה"ג **כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת.** כלומר מי דמי ההוא בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת והוא בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאת חיבורין לענין נזיר ועושה פסח ב] אבל הכא טומאת חיבורי [אדם] במת הוא ומשום הכי הוא לה טומאת חיבור חשיבא כחדא ואינו חייב אלא אחת ג] דהא מיטמא וקאי ואמר מר שמי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל והוקשו נזיר וכהנים כאחת לענין הפרשת טומאה: **טומאה וביאה נמי הא מיטמא ליה.** קודם שנאהל באהל ואמאי מיחייב ואי נמי מכיון דנכנס באהל שהמת שם הוה ליה טמא וכי הדר נגע אמאי חייב: **כאן בבית כאן בשדה.** כי אמרינן אין דחייב על הביאה ועל הטומאה כגון דנכנס בבית שהמת לתוכו דטומאה וביאה בהדי הדדי אתיין ואידך דאמרן יצא זה שמחולל ועומד כגון שנגע במת שבשדה והדר נכנס באהל שמת תחתיו דפטור לפי שכבר הוא מחולל ועומד:

בבית

הגהות התוספות

1. ל"ל אמר רבה אמר רב הונא. 2. ל"ל הואיל ושתיים. 3. ל"ל אפילו אם כו'. 4. ל"ל אל תטמא אל תטמא. 5. כאן הוא סה"ד ומה"ד ומת אחר. כלומר או מת אחר כו'. כל"ל. 6. ל"ל כתיב. 7. ל"ל לדרשא זו. 8. בס"א מג"ש. 9. ל"ל כאן בחיבורין בעוד שהוא מחובר כו'. 10. ל"ל עם פתח תחת האל"ף ותחת החי"ת. 11. בס"א אינתא לא מיקרי. ומיבות אין כאן ליתא. 12. ל"ל דאיכא תוספת טומאה. 13. ל"ל שהרי בשעה. 14. ל"ל דיקרב בדיקרב מסאב שבעה ואחרי שפירש אינו טמא כי אם טומאת ערב ויש כאן תוספת טומאה. 15. ל"ל טומאה בחיבורין. 16. ל"ל שיהיה נוגע בנוגע כנוגע. 17. ל"ל ושלא בחיבורין היינו השלישי הנוגע בנוגע בנמת. אבל רש"י כו'. 18. ל"ל ואין כאן תוספת טומאה ומחולל ועומד קרינא ביה. 19. ל"ל טומאה וביאה נמי הא מיטמא כו'. 20. בס"א דדומיא. 21. ל"ל גרידא. ותיבת דידיה נמחק.

מסורת הש"ס

ע א מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה [ו] ז:

עא ב ג מיי' פ"ב מהל' מזירות הל' יח ופ"ג מהל' אבל הלכה ד:

עב ד ה מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל' ב סמג עשין לגלה:

תורה אור השלם

1. לָאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: במדבר ו ז
2. כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַיְיָ עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא: במדבר ו ו
3. וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֵת מִקְדַּשׁ אֱלֹהָיו כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְיָ: ויקרא כא יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאוסייתא היא והא אמר ר' יאמק: (ב) רש"י ד"ה וטומאה בחיבורין מי הוא וכו' דמשום דהוי: (ג) ד"ה והא אמר וכו' לא אמרו שיהא:

פי' הרא"ש

ושתיה ההתראות מחלקות: מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא. כלומר שממלא ומשלים הכל דגם ביאתו לבית שיש בו טומאה בכלל לא יטמא הוא. כשהוא אומר לא יבוא תרוייהו גבי נזיר כתיבי וקרא יתירא הוא להזהיר על הביאה ועל הטומאה כדמפרש בסמוך שאם נכנס באהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה שתים הואיל וחב' באו כא': אבל טומאה וטומאה לא מחייב ב' משום טומאה אי לא פשוט תוספת טומאה בשניה כדמפ' בסמוך: ורב יוסף אמר אפילו טומאה וטומאה אף בלא תוספת טומאה מתחייב שתים אי התרו בו אל תטמא אל תטמא: והושיטו לו מתו ומת אחר. מתו או מת אחר דנזיר מוזהר על הקרובים כמו כ"ג: ה"ג יכול יהא חייב ת"ל להחלו ולא גרס' לא יחלל דהא לא כתיב גבי אזהרת טומאה ולהחלו גבי אזהרת טומאה דכהן כתיב ולקמן גמרינן נזיר מכהן מג"ש דאמו אמו: א"ל רב יוסף ותיקשי ליה מההיא דתנן היה מטמא וכו'. אלא קשיין אהדדי וסמי הך ברייתא' מקמי מתני': לא קשיא כאן בחבורין כאן שלא בחבורין. אביי השיב לרב יוסף לתרץ הברייתא והמשנה דלא תקשי אהדדי ולקיים דברי רבה: כאן בחבורין בעודו מחובר למת אם הושיטו לו מת לא מחייב. דמחולל ועומד הוא ואינו מוסיף טומאה על טומאתו: כאן שלא בחבורי' אחר שפירש מן המת והושיטו לו מת אחר והתרו בו אל תטמא חייב ב' דבטומאה ב' יש תוספת טומאה דבעודו מחובר למת אדם הנוגע בו טמא ז' ואחר שפירש הנוגע בו אינו טמא כ"א טומאת ערב. כך פי' המפרשים שטה זו. וקי' לי מדקאמר רבה טומאה וטומאה לא משמע דלית ליה כלל בטומאה ב' מלקיות דאם איתא דאית ליה אמורא הי"ל לפרש דבריו וע"ק דהל"ל א"ל ל"ק כאן בחבורין וכו'. הלכך נר' לפרש דרבה לית ליה כלל ב' מלקיות בטומאה ורב יוסף קאמר דמשכחת להו נמי בטומאה וכדמפרש בתוספת טומאה אלא קשיין אהדדי ל"ק כאן בחבורי' וכו' כל זה מדברי רב יוסף ולפ' דבריו דבחבורי' משכחת לה וטומאה בחבורים דאורייתא מה שהוא טמא ז' בעודו מחובר למת מן התורה הוא דקאמר דלוקה עליה: לא אמרו טומאה בחבורי' אלא לתרומה וקדשים. שלא יאכל תרומה וקדשים כל שבעה שהעמידו דבריהם במקום אכילת תרומה וקדשים שהיא מצות עשה: אבל לנזיר שיסתור ולעושה פסח שימנע מעשות פסח לא טמאוהו: ואי הוי דאורייתא היאך טיהרוהו חכמים: כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת. ראובן שנגע בשמעון בעוד שמעון נוגע במת טמא ז' מן התורה ובפ' אין מעמידין דריש ליה מכל אשר יגע בו הטמא. אבל ראובן שנגע בשמעון בלוי ולוי במת טמא טומאת ערב מן התורה ומדרבנן טומאת ז'. טומאה וביאה נמי דומי' דטומאה וטומאה דלא לקי' כגון מת על כתפו והושיט לו מת אחר דלא לקי דאין כאן תוספת טומאה: טומאה וביאה נמי אם היה מת על כתפו ונכנס לאהל המת לא לקי דהא מחולל ועומד ואין כאן תוספת טומאה: כאן בבית. אדם טהור הנכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה ב' ששניהם באו כא' ולא היה מחולל ועומד. אבל בשדה דליכא אהל לא משכחת שילקה ב'.